

БЪЛГАРИТЕ В СЕВЕРНОТО ПРИЧЕРНОМОРИЕ

ИЗСЛЕДВАНИЯ И МАТЕРИАЛИ

ТОМ ДЕСЕТИ

«ОБЛАЧЕ ЛЕ БЯЛО» — ПРЕДАВАНЕ ЗА БЪЛГАРИТЕ ПО СВЕТА

Райна Манджукова

НЕОБХОДИМОСТ

След 1989 г. темата за огромните български общности в съседните на България държави, в Украйна, Молдова и т.н. престана да бъде «табу». Тогава най-после се заговори за хилядите българи в тези страни, от които официална България се бе отказала за дълги години. Всеобщото очакване бе за една модерна политика за приобщаване на тези българи към днешния ден на «старата Родина», за единение на българите по света. Сред големите български етнически общности в Украйна, Молдова, Македония, Сърбия, Албания, Румъния и др. започнаха процеси на национална културна и обществена еманципация. Те се изразяваха в създаването на различни по тип дружества и организации, засилване на контактите с прародината България, получаване на образование в български учебни заведения, тенденция към временно или постоянно заселване в България. Всичко това би могло да улесни една адекватна политика на държавата спрямо сънародниците си по света.

През изминалите 19 години демокрация се смениха много правителства, но нито едно от тях не изрази явна воля за това. Не показва категорично, че гледа на българите в чужбина като на част от българската нация. Едва в началото на тази година настоящият кабинет започна да работи върху изграждането на цялостна политика по отношение на българите в чужбина.

От друга страна, независимо от безпрецедентното по мащабите си спрямо 1989 г. разрастване и либерализация на българската медийна среда, тази важна обществена, национално значима проблематика е сравнително слабо застъпена. Съществуващите радио и телевизионни предавания са адресирани главно към най-новите «вълни» на емиграцията, към т. нар. «преуспели българи», или са ориентирани в преобладаващо исторически и етнографски план. Доскоро практически нямаше предаване, което да отразява нарастващата динамика и увеличаващия се географски, социален, етнокултурен и друг обхват на «външните Българи» — *предаване, което да поставя актуалните проблеми и да търси пътища за тяхното решаване.*

Именно това е задачата, която си поставя предаването «Облаче ле бяло» по телевизия СКАТ.

НАЧАЛО

Предаването «Облаче ле бяло» стартира по Национална кабелна телевизия СКАТ на 10 март 2007 г. Форматът на излъчване е — на живо. Време на излъчване — събота от 16.00 часа с две повторения през седмицата — понеделник от 16.00 ч. и вторник от 23.05 ч. Структурата може да бъде сведена до няколко основни елемента:

- Тема;
- Гост;
- Пряк контакт със зрителя (директни телефони, интернет);
- Илюстративни материали

ИМЕ

Не случайно за име на предаването е избрана песента «Облаче ле бяло», която отдавна се е превърнала в символ за българите. Лирическият герой е напуснал родината, за да спечели пари в чужбина. Но родината му липсва и той се обръща към малкото бяло облаче, което е свободно и може да лети където си поиска, с молба да предаде на старата му майка, че той е добре и скоро ще се върне у дома... Посланието е еднозначно — носталгията, мъката на тези, които напускат родината.

Песента «Облаче ле бяло» отдавна се пее в народа, но в истински национален символ се превърна през 1990 г., когато на сцената на Националния дворец на културата я изпя Силви Варган — имигрантка, завърнала се в България след много години изгнание.

ТЕМИ

Тематиката на проекта е свързана в «многосочен план» с голямата тема за българите в чужбина, тяхната история, настояще и перспективи, както и на връзките между тях и България. С оглед на това в процеса на развитието на предаването се оформят няколко основни тематични поредици:

Българите в...	20
Български светове	12
Огнища	11
Актуално	8
Твоите синове, България	6
Български светилища	3
Български светилища/Актуално	1
Двупосочна връзка	1
Огнища/Актуално	1

Равносметка	1
Разговор със зрителите	2

Съвсем логично е най-многобройни да са предаванията от поредицата *«Българите в...»* (20). Тук представям българската общност в една или друга страна. В някои случаи говорим повече за историята на формирането на общността, за нейното минало. Друг път акцентираме върху днешния ден на българите на едно или друго място. А понякога се налага отделно да бъдат представени различни по специфика групи българи в една или друга държава (Украйна: олшански, бесарабски, таврийски, кримски, задкарпатски)... Особена група предавания от тази поредица са тези, в които представям «българите в...» не като цяло, а чрез нещо специфично — литературата (*«Поезията на бесарабските българи — трудните пътища на идентичността»*, 27.10.07; *«Литературата на българите в Западните покрайнини — полет в навакване на изгубеното време»*, 23.06.07) или някое знаково място (*«Градът с царското име — «ничий в граничната зона...»*, 07.07.07).

Не е мястото тук да се коментира броят на българите по света. Едва ли има кътче на планетата, където на няма българи. Така че, ако говорим в перспектива, «ресурсите» на тази поредица са, на практика, неизчерпаеми. Бих искала единствено да посоча, че само държавите, в които има български организации, са над 50, а самите тези организации надхвърлят 800. Това са културни дружества, клубове, библиотеки, студентски организации, неделни училища, църкви, радио- и телевизионни предавания, както и печатни издания на български език... Всичките те имат огромна роля за запазване на националната идентичност на българина извън родината, поради което тяхното представяне осъществявам в поредицата *«Огнища»*. До този момент зрителите на «Облаче ле бяло» са имали възможност да видят 11 издания от тази поредица, като в някои разглеждахме «огнищата» обобщено (*«Неправителствените организации — опора на българщината»*, 05.05.07; *«Медиите — българският глас зад граница»*, 19.05.07; *«Българските училища по света»*, 29.09.07 и др.), а в други представях конкретни организации (*«Асоциацията на българите в Украйна — духовна опора на националното възраждане»* 14.04.07; *«BG — RTV-Berlin» — гласът на българите в Берлин»*, 28.07.07; *«Българите в Австрия през обектива на «Бригада»*, 19.04.07; *«Гимназията в Цариброд»*, 07.06.07 и др.) Свързана с тази е и поредицата *«Български светилища»*, обособена поради особеното значение на каузата на разглежданите обекти в миналото (Болградската гимназия, Украйна) или в бъдеще (Тараклийският държавен университет, Тараклия, Молдова, и др.)

Изтъкнатият в началото факт, че предаването е уникално по рода си и отдавна назряло като необходимост, предопределя следващите две поредици: «Български светове» и «Актуално». В изданията от поредицата *«Български светове»* представям теми, които са от значение не само за всички българи

от диаспората, независимо от тяхната специфика, но и за българите вътре в страна. Това са предавания, чиято роля е да допринесе за разбирането, че българите в страната и извън нейните граници са едно цяло, част от един общ български организъм, от една обща Световна България, за която границите не са от значение. Такива са предаванията *«Българските деца по света — инвестиция в бъдещето»*, *«Българите в близката чужбина — «посечени с граници»* (посветена на историко-географските области, разположени на териториите на няколко държави), *«Детската книга и националното възпитание»*, *«За буквите кирилски»* и др. Поредицата *«Актуално»* отразява събития, директно засягащи българите по света и случващи се в момента. Характерен пример са няколко последователи предавания с тема *«Държавната политика за българите в чужбина»*, отговор на декларираното от правителството намерение за създаване на Национална стратегия за българите по света. В рамките на няколко последователни съботи гости по темата бяха различни категории българи, по един или друг начин свързани с тази проблематика: *«Засегнатите»* — представители на диаспората, *«Запознатите»* — лидери на неправителствени организации с опит в отношенията с българите в чужбина, *«Журналистите»*, *«Политиците»* и *«Експертите»*... По този начин обсъждането на бъдещата стратегия се превърна в единствена за българското медийно пространство реална дискусия, в която се включиха десетки българи от целия свят. Подобна бе ролята и на предаванията *«Гласуването — привилегия или задължение»* по повод дискусията трябва ли да гласуват българите в чужбина, или *«Език свещен на моите деди...»* и др.

Поредицата *«Твоите синове, България»* е «територия» на Личностите на хора, които допринасят за това, името «българин» да звучи гордо.

Това са основните тематични направления, които вече са се оформили и набрали скорост. Положено е началото и на поредицата *«Двупосочна връзка»* — за контактите и приятелствата между отделни селища или организации в страната и извън нея. В тази поредица са представени дългогодишните връзки между селищата Кюлевча (Шуменска обл. България) и Кулевча (Одеска обл., Украйна) и между градовете Козлодуй (България) и Босилеград (Сърбия). А когато се натрупа зрителска активност, си позволявам да посветя цялото предаване на *«Разговор със зрителите»*.

ТЕХНОЛОГИИ

Колкото и интересна и важна да е темата на едно предаване, колкото и занимателен и сладкодумен да е гостът, за да стане то наистина интересно за гледане, е необходим подходящ илюстративен материал. Сред графичните такива най-често се използват *снимки* и *карти* (последните — основно за поредицата «Българите в...»). Разнообразието на видеоматериалите е по-голямо. Освен общоизвестните анкети, анонси и актуални репортажи, практика за предаването станаха и няколко по-специфични ру-

брики. «**Виртуално участие**» наричаме разширено интервю с някой, който е много важен за дадена тема, но не може да гостува на живо. Такова бе участието на доц. Пламен Павлов — преподавател във ВТУ «Св.св. Кирил и Методий» и председател на Държавната агенция за българите в чужбина в периода 1998–2002 г. в темата «*Държавната политика за българите в чужбина. Експертите*», 23.02.2008 г. и на Светлана Драгнева, вицепрезидент на Асоциацията на българите в Украйна по темата «*Българският културен център в Одеса — обект на икономически рекет*», 26.01.2008 г. «**Мнение на запознати**» е материал, в който са събрани становищата по един или друг проблем на хора, компетентни по даден въпрос или проблем. Събитията, случващи се в страната или в чужбина — представяне на книги, изложби, откриване на паметници, конференции и кръгли маси и т. н. — обобщаваме в рубриката «**Българска мозайка**». Стараем се да разнообразим и начина на представяне на един или друг гост или герой в предаването. Двете рубрики тук са «**Визитка**» (без репортерски текст) и «**Портрет**». Особено важните събития представяме във вид на «**Разширен репортаж**», който е на практика един малък филм, излъчен в рамките на предаването. При подходящи поводи отправяме към зрителите или госта в студиото «**Музикални поздравии**». А съвсем скоро стартира и най-новата рубрика «**Обикновени истории**», която представя на зрителите българи, дошли от чужбина и успели със собствени усилия да преодолеят трудностите и да станат пълноценни и успели членове на обществото в България. В тази рубрика досега са представени две българки от Бесрабия — Полина Бокова от с. Суворово (Измаилски р-н, Одеска обл., Украйна) и Виктория Крумова от с. Каменка (Измаилски р-н, Одеска обл., Украйна).

За постигане на по-пълноценна връзка със зрителя въведохме и похватите «**Включване по телефона**» и «**Въпрос към зрителите**».

УЧАСТНИЦИ И ЗРИТЕЛИ

Предаването «Облаче ле бяло» е едно съвсем младо, може да се каже едва проходящо телевизионно предаване. Предстои още много работа по неговото усъвършенстване. Но нещо, което вече може да бъде изтъкнато като постижение, е фактът, че за малко повече от 1 година то вече се утвърди като трибуна на българите по света. За пръв път в българското медийно пространство толкова сънародници от чужбина получиха възможността да споделят своите проблеми или просто да разкажат за себе си. За 66 издания на предаването в ефир, две трети от гостувалите в студиото са били българи от чужбина. Представители на българските общности в 15 страни, включително и от «екзотичните» Кувейт, Венецуела... Само седмици след обявяването на независимата държава Косово, първите камери, пред които застанаха представители на горанската българска общност, там бяха именно камерите на СКАТ в студиото на предаването «Облаче ле бяло».

***

Така «Облаче ле бяло» се оформи като едно актуално информационно-познавателно телевизионно предаване, насочено както към българите в България, така и към многобройната българска диаспора по света. **Защото само когато се познаваме, можем да бъдем част от едно цяло, от един общ български организъм, част от българската нация. А само една силна и единна нация може да бъде достоен партньор в голямото семейство на Европа.**